Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

6 päivänä lokakuuta 2015*

Ennakkoratkaisupyyntö — Euroopan unionin perusoikeuskirja — 39 ja 49 artikla — Euroopan parlamentti — Vaalit — Äänioikeus — Euroopan unionin kansalaisuus — Lievemmän rikoslainsäädännön taannehtivuus — Kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan viimeisen oikeusasteen ennen 1.3.1994 antamasta rikostuomiosta seuraa äänioikeuden menettäminen

Asiassa C-650/13,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka tribunal d'instance de Bordeaux (Ranska) on esittänyt 7.11.2013 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 9.12.2013, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Thierry Delvigne

vastaan

Commune de Lesparre-Médoc ja

Préfet de la Gironde,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, varapresidentti K. Lenaerts, jaostojen puheenjohtajat A. Tizzano, R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, C. Vajda, S. Rodin ja K. Jürimäe (esittelevä tuomari) sekä tuomarit A. Rosas, E. Juhász, A. Borg Barthet, J. Malenovský ja F. Biltgen,

julkisasiamies: P. Cruz Villalón,

kirjaaja: hallintovirkamies L. Carrasco Marco,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 20.1.2015 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Thierry Delvigne, edustajanaan avocat J. Fouchet,

— commune de Lesparre-Médoc, edustajinaan avocat M.-C. Baltazar ja avocat A. Pagnoux,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään G. de Bergues, D. Colas ja F.-X. Bréchot,

— Saksan hallitus, asiamiehinään T. Henze ja J. Kemper,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

— Espanjan hallitus, asiamiehenään L. Banciella Rodríguez-Miñón,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään M. Holt, avustajanaan J. Coppel, QC,

— Euroopan parlamentti, asiamiehinään D. Moore ja P. Schonard,

— Euroopan komissio, asiamiehinään P. Van Nuffel ja H. Krämer,

kuultuaan julkisasiamiehen 4.6.2015 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 39 ja 49 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä Thierry Delvigne ja toisaalta commune de Lesparre-Médoc (Lesparre-Médocin kunta, Ranska) ja préfet de la Gironde ja joka koskee Delvignen poistamista kyseisen kunnan vaaliluettelosta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Neuvoston 20.9.1976 tekemään päätökseen 76/787/EHTY, ETY, Euratom (EYVL L 278, s. 1) liitetyn edustajien valitsemisesta Euroopan parlamenttiin yleisillä välittömillä vaaleilla annetun säädöksen 1 artiklassa, sellaisena kuin se on muutettuna 25.6.2002 ja 23.9.2002 tehdyllä neuvoston päätöksellä 2002/772/EY, Euratom (EYVL L 283, s. 1; jäljempänä vuoden 1976 säädös), säädetään seuraavaa:

”1. Kussakin jäsenvaltiossa Euroopan parlamentin jäsenet valitaan listojen tai siirtoäänestyksen perusteella suhteellista vaalitapaa noudattaen.

– –

3. Vaalit ovat yleiset, välittömät, vapaat ja salaiset.”

4 Vuoden 1976 säädöksen 8 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jollei tämän säädöksen säännöksistä muuta johdu, vaalit toimitetaan kussakin jäsenvaltiossa kansallisten säännösten mukaan.

Näissä kansallisissa säännöksissä voidaan ottaa huomioon jäsenvaltioiden erityistilanteet, mutta ne eivät saa yleisesti vaikuttaa vaalitavan suhteellisuuteen.”

Ranskan oikeus

5 Rikoslain, joka on vahvistettu 12.2.1810 annetulla lailla (jäljempänä vanha rikoslaki), 28 §:n, sellaisena kuin sitä on sovellettava pääasian tosiseikastoon, 1 momentissa säädettiin seuraavaa:

”Törkeästä rikoksesta tuomitusta rangaistuksesta seuraa kansalaisluottamuksen menettäminen.”

6 Vanhan rikoslain 34 §:ssä säädettiin seuraavaa:

”Kansalaisluottamuksen menettämisen sisältönä on

– –

2° Äänioikeuden, valitsijaoikeuden, vaalikelpoisuuden sekä yleisesti kaikkien kansalaisoikeuksien ja poliittisten oikeuksien menettäminen – –

– –”

7 **Vanha rikoslaki kumottiin 1.3.1994 uuden rikoslain voimaantulosta sekä tämän voimaantulon edellyttämästä tiettyjen rikosoikeudellisten ja rikosprosessuaalisten säännösten muuttamisesta 16.12.1992 annetulla lailla nro 92-1336 (loi relative à l’entrée en vigueur du nouveau code pénal et à la modification de certaines dispositions de droit pénal et de procédure pénale rendue nécessaire par cette entrée en vigueur; JORF 23.12.1992, s. 17568). Uuden rikoslain 131-26 §:ssä säädetään, että tuomioistuin voi julistaa kansalaisoikeudet tai osan niistä menetetyiksi määräajaksi, joka voi olla enintään kymmenen vuotta tuomittaessa rangaistukseen törkeästä rikoksesta ja enintään viisi vuotta tuomittaessa rangaistukseen muusta rikoksesta, joka ei ole vähäinen.**

8 Kyseisen 16.12.1992 annetun lain nro 92-1336, sellaisena kuin se on muutettuna kokonaan suoritettavan vankeusrangaistuksen käyttöön ottamisesta sekä uuteen rikoslakiin ja eräisiin rikosprosessuaalisiin säännöksiin liittyvistä seikoista 1.2.1994 annetulla lailla nro 94-89 (loi instituant une peine incompressible et relative au nouveau code pénal et à certaines dispositions de procédure pénale; JORF 2.2.1994, s. 1803), 370 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Ennen tämän lain voimaantuloa viimeisen oikeusasteen antamasta rikostuomiosta suoraan lain nojalla johtuva kansalaisoikeuksien ja perheoikeuksien menettäminen sekä valamiehenä toimimisen kielto pysyvät voimassa, sanotun vaikuttamatta rikosprosessilain 702-1 §:n säännösten soveltamiseen.”

9 Rikosprosessilain 702-1 §:n, sellaisena kuin se on muutettuna vankeusrangaistusjärjestelmää koskevalla 24.11.2009 annetulla lailla nro 2009-1436 (loi pénitentiaire; JORF 25.11.2009, s. 20192), 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Se, johon kohdistuu rikostuomiosta suoraan lain nojalla johtuva tai rikostuomiossa lisärangaistukseksi tuomittu kielto, oikeuksien tai oikeudellisen toimintakyvyn menettäminen tai julkaisemismääräys, voi pyytää tämän tuomion julistanutta tuomioistuinta tai, jos tuomioita on useita, viimeksi ratkaisun antanutta tuomioistuinta poistamaan tämän kiellon taikka oikeuksien tai oikeudellisen toimintakyvyn menettämisen kokonaan tai osittain, myös sen kestoajan osalta. Jos tuomion on julistanut törkeitä rikoksia koskevia asioita käsittelevä valamiestuomioistuin, toimivalta pyynnön ratkaisemiseen on esitutkinta- ja pakkokeinoasioita käsittelevällä jaostolla siinä ylioikeudessa, jonka tuomiopiiriin valamiestuomioistuimen sijaintipaikka kuuluu.”

10 Edustajien valitsemisesta Euroopan parlamenttiin 7.7.1977 annetussa laissa nro 77-729 (loi relative à l’élection des représentants au Parlement européen; JORF 8.7.1977, s. 3579), sellaisena kuin se on muutettuna, on säännökset Euroopan parlamentin vaaleissa noudatettavasta vaalimenettelystä. Tämän lain 2 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Euroopan yhteisöjen neuvoston 20.9.1976 tekemään päätökseen liitetyssä säädöksessä, joka on saatettu voimaan 30.6.1977 annetulla lailla nro 77-680, tarkoitetuista vaaleista edustajien valitsemiseksi Euroopan parlamenttiin säädetään vaalilain (code électoral) I osaston I osassa ja jäljempänä olevien lukujen säännöksissä. – –”

11 Vaalilain I osan I osaston 1 lukuun on koottu säännökset äänioikeuden edellytyksistä. Lukuun sisältyvässä L 2 §:ssä säädetään, että ”äänioikeutettuja ovat kaikki Ranskan kansalaiset, jotka ovat täyttäneet 18 vuotta ja joilla on oikeus käyttää kansalaisoikeuksiaan ja poliittisia oikeuksiaan ja jotka eivät ole menettäneet oikeudellista toimintakykyään laissa säädetyllä tavalla”.

12 Vaalilain L 5 §:ssä säädettiin sen alkuperäisen sanamuodon mukaan seuraavaa:

”Vaaliluetteloon ei ole merkittävä

1° Törkeistä rikoksista tuomittuja

– –”

13 Vaalilain L 6 §:ssä, sellaisena kuin sitä on sovellettava pääasiaan, säädetään seuraavaa:

”Vaaliluetteloon ei ole merkittävä tuomiossa vahvistettuna aikana niitä, joiden äänioikeuden tuomioistuimet ovat julistaneet menetetyksi sellaisten lakien perusteella, joiden mukaan äänioikeus ja valitsijaoikeus voidaan julistaa menetetyksi.”

Pääasian oikeudenkäynti ja ennakkoratkaisukysymykset

14 Delvigne on tuomittu törkeästä rikoksesta 12 vuoden vapausrangaistukseen asiaa viimeisenä oikeusasteena käsitelleen tuomioistuimen 30.3.1988 julistamalla tuomiolla.

15 Unionin tuomioistuimelle esitetyistä huomautuksista ilmenee, että vanhan rikoslain 28 ja 34 §:n nojalla tästä tuomiosta on suoraan lain nojalla seurannut Delvignen kansalaisluottamuksen menettäminen, johon on sisältynyt muun muassa hänen äänioikeutensa, valitsijaoikeutensa ja vaalikelpoisuutensa menettäminen.

16 Uudesta 1.3.1994 voimaan tulleesta rikoslaista poistettiin 16.12.1992 annetulla lailla kansalaisluottamuksen menettäminen, joka oli suoraan lain nojalla seurannut lisärangaistuksena törkeästä rikoksesta tuomitun rangaistuksen johdosta. Uudessa rikoslaissa säädetään tämän jälkeen, että kaikkien tai joidenkin kansalaisoikeuksien julistaminen menetetyiksi kuuluu tuomioistuimelle ja menettäminen voi törkeästä rikoksesta tuomitun rangaistuksen yhteydessä kestää enintään kymmenen vuotta.

17 Kyseisen 16.12.1992 annetun lain, sellaisena kuin se on muutettuna, 370 §:n mukaan Delvigneen kohdistuva kansalaisoikeuksien menettäminen jäi kuitenkin pysyväksi 1.3.1994 jälkeenkin, koska se johtui rikostuomiosta, joka oli tullut lainvoimaiseksi ennen uuden rikoslain voimaantuloa.

18 Vuonna 2012 toimivaltainen hallinnollinen lautakunta teki vaalilain L 6 §:n nojalla Delvigneä koskevan päätöksen, jossa hänet määrättiin poistettavaksi asuinkuntansa Lesparre-Médocin vaaliluetteloista. Hän nosti ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa kanteen, jossa riitautettiin tämä vaaliluetteloista poistaminen.

19 Delvigne pyysi, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittäisi unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön saadakseen unionin oikeuden tulkinnan, ja vetosi 16.12.1992 annetun lain, sellaisena kuin se on muutettuna, soveltamisesta johtuvaan erilaiseen kohteluun. Hän katsoo erityisesti, että tämän lain 370 §:ään liittyy ”yhteensopivuutta kansainvälisten sopimusten kanssa koskeva ongelma”, koska pykälässä jätetään huomiotta muun muassa useita perusoikeuskirjan määräyksiä.

20 Tässä tilanteessa tribunal d'instance de Bordeaux päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko – – perusoikeuskirjan 49 artiklaa tulkittava siten, että se on esteenä sille, että kansallisen lain säännöksessä pysytetään voimassa kielto, joka on lisäksi rajoittamaton ja suhteeton ja jonka mukaan henkilöihin, jotka on tuomittu ennen kuin lievempi 1.2.1994 annettu rikoslaki nro 94-89 tuli voimaan, ei voida soveltaa lievempää rangaistusta?

2) Onko – – perusoikeuskirjan 39 artiklaa, jota sovelletaan Euroopan parlamentin vaaleihin, tulkittava siten, että siinä edellytetään, että Euroopan unionin jäsenvaltiot eivät voi säätää yleistä, rajoittamatonta ja automaattista kieltoa käyttää kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia, jotta ei saada aikaan erilaista kohtelua jäsenvaltioiden kansalaisten välillä?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Alustavat huomautukset

21 Pääasian oikeudenkäynnin kohteena on kysymys siitä, onko Delvignen poistaminen vaaliluetteloista vaalilain L 6 §:n nojalla tehdyn päätöksen mukaisesti ja hänelle törkeästä rikoksesta vuonna 1988 tuomitusta rangaistuksesta suoraan lain nojalla johtuvan äänioikeuden menettämisen perusteella oikeusjärjestyksen mukaista.

22 Tältä osin on syytä todeta, että – kuten Ranskan hallitus on täsmentänyt unionin tuomioistuimelle esittämissään kirjallisissa ja suullisissa huomautuksissa – automaattisia lisärangaistuksia koskeva rikosoikeudellinen sääntely on poistettu rikoslain uudistuksen yhteydessä vuonna 1994. Tämä rikoslain muutos ei kuitenkaan ole vaikuttanut Delvignen asemaan hänen äänioikeutensa kannalta, koska häneltä puuttuu edelleen äänioikeus vaalilain L 2 ja L 6 §:n nojalla, luettuina yhdessä 16.12.1992 annetun lain, sellaisena kuin se on muutettuna, 370 §:n kanssa.

23 Tässä yhteydessä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyytää kysymyksillään, jotka on syytä käsitellä yhdessä, perusoikeuskirjan 39 artiklan ja 49 artiklan 1 kohdan viimeisen virkkeen tulkintaa arvioidakseen, onko Delvigneen vaalilain L 2 ja L 6 §:n nojalla, luettuina yhdessä 16.12.1992 annetun lain, sellaisena kuin se on muutettuna, 370 §:n kanssa, kohdistuva äänioikeuden menettäminen, jonka vuoksi hänet on poistettu vaaliluetteloista, yhteensoveltuva perusoikeuskirjan kyseisten määräysten kanssa.

Unionin tuomioistuimen toimivalta

24 Ranskan, Espanjan ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukset katsovat, ettei unionin tuomioistuin ole toimivaltainen vastaamaan ennakkoratkaisupyyntöön, koska pääasiassa kyseessä oleva kansallinen lainsäädäntö jää kyseisten hallitusten mielestä unionin oikeuden soveltamisalan ulkopuolelle. Ne huomauttavat erityisesti, ettei kansallinen tuomioistuin mainitse ainoatakaan unionin oikeuden määräystä tai säännöstä, jonka perusteella tämän lainsäädännön ja unionin oikeuden välillä voitaisiin osoittaa olevan yhteys, ja ettei kyseinen lainsäädäntö siten merkitse unionin oikeuden soveltamista siten kuin perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdassa tarkoitetaan.

25 On muistutettava, että perusoikeuskirjan soveltamisala on jäsenvaltioiden toimenpiteiden osalta määritelty perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdassa, jonka mukaan perusoikeuskirjan määräykset koskevat jäsenvaltioita ainoastaan silloin, kun ne soveltavat unionin oikeutta (tuomio Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, 17 kohta).

26 Perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdassa vahvistetaan unionin tuomioistuimen vakiintunut oikeuskäytäntö, jonka mukaan unionin oikeusjärjestyksessä taattuja perusoikeuksia voidaan soveltaa kaikkiin unionin oikeudessa säänneltyihin tilanteisiin mutta ei muihin tilanteisiin (ks. tuomio Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, 19 kohta ja tuomio Torralbo Marcos, C-265/13, EU:C:2014:187, 29 kohta).

27 Silloin, kun oikeudellinen tilanne ei kuulu unionin oikeuden soveltamisalaan, unionin tuomioistuin ei näin ollen ole toimivaltainen arvioimaan tilannetta, eivätkä perusoikeuskirjan määräykset, joihin mahdollisesti tukeudutaan, sellaisinaan voi perustaa kyseistä toimivaltaa (ks. tuomio Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, 22 kohta ja tuomio Torralbo Marcos, C-265/13, EU:C:2014:187, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

28 Tämän vuoksi on selvitettävä, kuuluuko unionin oikeuden soveltamisalaan sellaisen unionin kansalaisen tilanne, joka on Delvignen tavoin poistettu vaaliluetteloista jäsenvaltioiden viranomaisten tekemällä päätöksellä siten, että hän on tämän vuoksi menettänyt äänioikeutensa Euroopan parlamentin vaaleissa.

29 Vuoden 1976 säädöksen 8 artiklassa säädetään tältä osin, että jollei tämän säädöksen säännöksistä muuta johdu, vaalit toimitetaan kussakin jäsenvaltiossa kansallisten säännösten mukaan.

30 Tässä tapauksessa Delvigne on poistettu vaaliluetteloista, koska hän kuuluu hänelle törkeästä rikoksesta vuonna 1988 tuomitun rangaistuksen vuoksi niihin henkilöihin, jotka eivät vaalilain säännösten mukaan, luettuina yhdessä 16.12.1992 annetun lain, sellaisena kuin se on muutettuna, 370 §:n kanssa, täytä äänioikeuden edellytyksiä kansallisissa vaaleissa. Kuten Euroopan parlamentti on huomautuksissaan korostanutkin, edustajien valitsemisesta Euroopan parlamenttiin 7.7.1977 annetun lain, jota vuoden 1976 säädöksessä edellytetään, 2 §:ään sisältyy nimenomainen viittaus äänioikeuden edellytyksiin erityisesti siltä osin kuin on kyse oikeudesta äänestää Euroopan parlamentin vaaleissa.

31 Euroopan parlamentin vaaleissa äänioikeutetuista oikeuskäytännössä on jo todettu tuomiossa Espanja v. Yhdistynyt kuningaskunta (C-145/04, EU:C:2006:543, 70 ja 78 kohta) ja tuomiossa Eman ja Sevinger (C-300/04, EU:C:2006:545, 43 ja 45 kohta), että vuoden 1976 säädöksen 1 artiklan 3 kohdassa ja 8 artiklassa ei määritetä nimenomaisesti ja täsmällisesti, keillä on äänioikeus Euroopan parlamentin vaaleissa, ja että tällä hetkellä voimassa olevan unionin oikeuden mukaan sen määrittäminen, keillä on äänioikeus, kuuluu siten kunkin jäsenvaltion toimivaltaan, jota on käytettävä unionin oikeutta noudattaen.

32 Kuten Saksan hallitus, Euroopan parlamentti ja Euroopan komissio ovat huomautuksissaan todenneet, jäsenvaltioilla on tätä toimivaltaa käyttäessään tällöinkin vuoden 1976 säädöksen 1 artiklan 3 kohdassa, luettuna yhdessä SEU 14 artiklan 3 kohdan kanssa, ilmaistu velvollisuus varmistaa, että Euroopan parlamentin jäsenet valitaan yleisillä, välittömillä, vapailla ja salaisilla vaaleilla.

33 Näin ollen jäsenvaltion, joka SEU 14 artiklan 3 kohdan ja vuoden 1976 säädöksen 1 artiklan 3 kohdan mukaista velvoitettaan täyttäessään säätää kansallisessa lainsäädännössään, että äänioikeutta Euroopan parlamentin vaaleissa ei ole niillä unionin kansalaisilla, jotka on Delvignen tavoin tuomittu rikoksen johdosta rangaistukseen tuomiolla, joka on tullut lainvoimaiseksi ennen 1.3.1994, on katsottava soveltavan unionin oikeutta siten kuin perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdassa tarkoitetaan.

34 Tästä seuraa, että unionin tuomioistuin on toimivaltainen vastaamaan ennakkoratkaisupyyntöön.

Tutkittavaksi ottaminen

35 Ranskan hallitus katsoo, että esitetyt kysymykset on jätettävä tutkimatta yhtäältä siksi, etteivät unionin tuomioistuimen vastaukset ole tarpeen pääasian ratkaisemiseksi ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa, ja toisaalta siksi, ettei ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ole täsmentänyt riittävästi niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, joihin nämä kysymykset liittyvät.

36 Tältä osin on syytä muistuttaa, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 267 artiklassa vahvistetussa unionin tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten yhteistyössä yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Jos siis esitetyt kysymykset koskevat unionin oikeuden tulkintaa, unionin tuomioistuimella on lähtökohtaisesti velvollisuus vastata niihin (ks. mm. tuomio Kamberaj, C-571/10, EU:C:2012:233, 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio Gauweiler ym., C-62/14, EU:C:2015:400, 24 kohta).

37 Kansallisen tuomioistuimen esittämä ennakkoratkaisupyyntö voidaan siten jättää tutkimatta vain, jos on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeuden tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (ks. tuomio Kamberaj, C-571/10, EU:C:2012:233, 42 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio Gauweiler ym., C-62/14, EU:C:2015:400, 25 kohta).

38 Tässä tapauksessa unionin tuomioistuimen tiedossa olevista tosiseikoista ja oikeudellisista seikoista, jotka on myös esitetty tämän tuomion 22–24 kohdassa, on selvästi pääteltävissä, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee unionin tuomioistuimelta perusoikeuskirjan 39 ja 49 artiklan tulkintaa voidakseen arvioida kansallisen oikeuden, jonka nojalla Delvigne on poistettu vaaliluetteloista, yhteensoveltuvuutta perusoikeuskirjan näiden määräysten kanssa.

39 Näin ollen ennakkoratkaisukysymyksillä on välitön yhteys pääasian oikeudenkäynnin kohteeseen, joten ne on tutkittava.

Asiakysymys

40 Aluksi on syytä muistuttaa, että perusoikeuskirjan 52 artiklan 2 kohdassa määrätään, että perusoikeuskirjassa tunnustettuja oikeuksia, joista on määräyksiä perussopimuksissa, sovelletaan niissä määriteltyjen edellytysten ja rajoitusten mukaisesti.

41 Tältä osin on todettava, että perusoikeuskirjan selitysten mukaan, jotka on SEU 6 artiklan 1 kohdan kolmannen alakohdan ja perusoikeuskirjan 52 artiklan 7 kohdan mukaisesti otettava huomioon perusoikeuskirjan tulkitsemiseksi, perusoikeuskirjan 39 artiklan 1 kohta vastaa SEUT 20 artiklan 2 kohdan b alakohdassa taattua oikeutta. Perusoikeuskirjan 39 artiklan 2 kohta puolestaan vastaa SEU 14 artiklan 3 kohtaa. Kyseisissä selityksissä täsmennetään myös, että 39 artiklan 2 kohtaan on otettu demokraattisen valtion vaalijärjestelmän perusperiaatteet.

42 SEUT 20 artiklan 2 kohdan b alakohdan osalta oikeuskäytännössä on jo katsottu, että tässä määräyksessä kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoa sovelletaan vain äänioikeuden käyttöön Euroopan parlamentin vaaleissa, kun siinä määrätään, että jokaisella unionin kansalaisella on äänioikeus ja vaalikelpoisuus Euroopan parlamentin vaaleissa jäsenvaltiossa, jossa hän asuu mutta jonka kansalainen hän ei ole, samoin edellytyksin kuin tuon jäsenvaltion omilla kansalaisilla (ks. vastaavasti tuomio Espanja v. Yhdistynyt kuningaskunta, C-145/04, EU:C:2006:543, 66 kohta).

43 Perusoikeuskirjan 39 artiklan 1 kohtaa ei siten sovelleta pääasiassa kyseessä olevaan tilanteeseen, joka koskee unionin tuomioistuimen käytettävissä olevaan asiakirja-aineistoon sisältyvistä tiedoista ilmenevin tavoin unionin kansalaisen äänioikeutta siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän on.

44 Perusoikeuskirjan 39 artiklan 2 kohta on puolestaan tämän tuomion 41 kohdassa todetuista seikoista ilmenevin tavoin perusoikeuskirjaan sisältyvä ilmaus SEU 14 artiklan 3 kohtaan ja vuoden 1976 säädöksen 1 artiklan 3 kohtaan perustuvasta unionin kansalaisten äänioikeudesta Euroopan parlamentin vaaleissa.

45 On kuitenkin selvää, että Delvigneen pääasiassa kyseessä olevan kansallisen lainsäädännön säännösten nojalla kohdistuva äänioikeuden menettäminen merkitsee perusoikeuskirjan 39 artiklan 2 kohdassa taatun oikeuden käyttämisen rajoitusta.

46 Tältä osin on muistutettava, että perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdassa sallitaan oikeuksien, kuten perusoikeuskirjan 39 artiklan 2 kohdassa taattujen oikeuksien, käyttämiseen kohdistuvien rajoitusten säätäminen, kunhan rajoituksista säädetään lailla, niissä kunnioitetaan kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä ja ne ovat suhteellisuusperiaatteen mukaisesti välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia (ks. vastaavasti tuomio Volker und Markus Schecke ja Eifert, C-92/09 ja C-93/09, EU:C:2010:662, 50 kohta ja tuomio Lanigan, C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, 55 kohta).

47 Koska pääasiassa kyseessä oleva äänioikeuden menettäminen johtuu vaalilain ja rikoslain säännösten soveltamisesta yhdessä luettuina, on katsottava, että siitä on säädetty lailla.

48 Lisäksi tässä rajoituksessa kunnioitetaan perusoikeuskirjan 39 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun äänioikeuden keskeistä sisältöä. Kyseisellä rajoituksella ei nimittäin kyseenalaisteta äänioikeutta sellaisenaan, koska sen vaikutuksesta tietyt henkilöt jätetään erityisten edellytysten mukaisesti oman käyttäytymisensä vuoksi ilman oikeutta äänestää Euroopan parlamentin vaaleissa, jos kyseiset edellytykset täyttyvät.

49 Lopuksi on todettava, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen rajoitus on suhteellisuusperiaatteen mukainen, koska siinä otetaan huomioon tehdyn rikoksen laatu ja vakavuus sekä rangaistuksen pituus.

50 Kuten nimittäin Ranskan hallitus toteaa unionin tuomioistuimelle esittämissään huomautuksissa, Delvigneen kohdistuva äänioikeuden menettäminen hänen tultuaan tuomituksi 12 vuodeksi kuritushuoneeseen törkeästä rikoksesta koski vain henkilöitä, jotka on tuomittu rangaistukseen rikoksesta, josta on säädetty rangaistukseksi viiden vuoden tai sitä pitempi vapausrangaistus, joka voi olla jopa elinkautinen.

51 Lisäksi Ranskan hallitus on vedonnut siihen, että kansallisessa oikeudessa ja erityisesti rikosprosessilain 702-1 §:ssä, sellaisena kuin se on muutettuna, annetaan Delvignen asemassa olevalle henkilölle mahdollisuus saada hakemuksestaan poistetuksi kansalaisluottamuksen menettämistä koskeva lisärangaistus, jonka vuoksi hän on menettänyt äänioikeutensa.

52 Edellä todetusta seuraa, ettei perusoikeuskirjan 39 artiklan 2 kohta ole esteenä sille, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa jäsenvaltion lainsäädännössä jätetään suoraan lain nojalla ilman äänioikeutta Euroopan parlamentin vaaleissa henkilöt, jotka on pääasian kantajan tavoin tuomittu ennen 1.3.1994 lainvoimaiseksi tulleella tuomiolla rangaistukseen törkeästä rikoksesta.

53 Perusoikeuskirjan 49 artiklan 1 kohdan viimeiseen virkkeeseen sisältyvässä lievemmän rikoslainsäädännön taannehtivuutta koskevassa säännössä todetaan, että jos rikoksen teon jälkeen laissa säädetään lievemmästä rangaistuksesta, sitä on sovellettava.

54 Kuten tämän tuomion 16 ja 22 kohdassa on todettu, tässä tapauksessa rikostuomiosta suoraan lain nojalla lisärangaistuksena johtuva äänioikeuden menettäminen on poistettu vuonna 1994 vanhan rikoslain uudistuksella ja korvattu lisärangaistuksella, johon tuomitseminen on tuomioistuimen tehtävänä uuden rikoslain 131-26 §:n nojalla ja jonka kesto voi olla enintään kymmenen vuotta tuomittaessa rangaistukseen törkeästä rikoksesta ja enintään viisi vuotta tuomittaessa rangaistukseen muusta rikoksesta, joka ei ole vähäinen.

55 Tämä muutos ei kuitenkaan ole vaikuttanut Delvignen asemaan, koska hänelle törkeästä rikoksesta ennen 1.3.1994 tuomitusta rangaistuksesta johtuu, että hän on suoraan lain nojalla edelleen pysyvästi ilman äänioikeutta vaalilain mukaisesti, luettuna yhdessä 16.12.1992 annetun lain, sellaisena kuin se on muutettuna, 370 §:n kanssa. Ranskan hallitus on täsmentänyt istunnossa, että ennen 1.3.1994 lainvoimaisiksi tulleiden tuomioiden vaikutusten pysyttämisen perusteena on ollut kansallisen lainsäätäjän tahto välttää se, että rikostuomiosta johtuva äänioikeuden menettäminen päättyisi automaattisesti ja välittömästi uuden rikoslain voimaan tullessa, vaikka äänioikeuden menettäminen on säilytetty uudessa rikoslaissa erikseen tuomittavana lisärangaistuksena.

56 Tältä osin on riittävää todeta, ettei perusoikeuskirjan 49 artiklan 1 kohdan viimeiseen virkkeeseen sisältyvä lievemmän rikoslainsäädännön taannehtivuutta koskeva sääntö voi olla esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, koska kyseisessä lainsäädännössä vain pysytetään 16.12.1992 annetun lain, sellaisena kuin se on muutettuna, 370 §:n sanamuodosta ilmenevin tavoin voimassa äänioikeuden menettäminen rikostuomion johdosta suoraan lain nojalla vain silloin, kun viimeisen oikeusasteen lainvoimainen tuomio on annettu vanhan rikoslain voimassa ollessa.

57 Kuten tämän tuomion 51 kohdassa on huomautettu, kyseisessä lainsäädännössä annetaan joka tapauksessa äänioikeutensa menettäneille henkilöille nimenomaisesti mahdollisuus saada hakemuksestaan palautetuksi äänioikeutensa. Kuten rikosprosessilain 702-1 §:n, sellaisena kuin se on muutettuna, sanamuodosta ilmenee, tämä mahdollisuus on kaikilla äänioikeutensa menettäneillä henkilöillä siitä riippumatta, johtuuko äänioikeuden menettäminen suoraan lain nojalla rikostuomiosta vanhan rikoslain nojalla vai onko tuomioistuin tuominnut sen lisärangaistukseksi uuden rikoslain säännösten nojalla. Tässä yhteydessä se, että Delvignen asemassa oleva henkilö, joka haluaa saada palautetuksi rikostuomion johdosta vanhan rikoslain säännösten perusteella suoraan lain nojalla menettämänsä äänioikeuden, saattaa asian tämän säännöksen nojalla toimivaltaisen kansallisen tuomioistuimen käsiteltäväksi, antaa mahdollisuuden hänen henkilökohtaisen tilanteensa uudelleen arvioimiseen myös äänioikeuden menettämisen kestoajan osalta.

58 Esitettyihin kysymyksiin on kaiken edellä todetun perusteella vastattava, että perusoikeuskirjan 39 artiklan 2 kohtaa ja 49 artiklan 1 kohdan viimeistä virkettä on tulkittava siten, että ne eivät ole esteenä sille, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa jäsenvaltion lainsäädännössä jätetään suoraan lain nojalla ilman äänioikeutta Euroopan parlamentin vaaleissa henkilöt, jotka on Delvignen tavoin tuomittu ennen 1.3.1994 lainvoimaiseksi tulleella tuomiolla rangaistukseen törkeästä rikoksesta.

Oikeudenkäyntikulut

59 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 39 artiklan 2 kohtaa ja 49 artiklan 1 kohdan viimeistä virkettä on tulkittava siten, että ne eivät ole esteenä sille, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa jäsenvaltion lainsäädännössä jätetään suoraan lain nojalla ilman äänioikeutta Euroopan parlamentin vaaleissa henkilöt, jotka on pääasian kantajan tavoin tuomittu ennen 1.3.1994 lainvoimaiseksi tulleella tuomiolla rangaistukseen törkeästä rikoksesta.

Allekirjoitukset